

Filosofisk omsorg kan føre til medbestemmelse over eget liv

Når børn møder nærvær, langsommelighed og ligeværd, fører det til initiativ og mere medbestemmelse i deres eget liv. Læs her om et spændende projekt med 8 mdr.-2½ års børn!

Rummet, hvor legeaktiviteterne finder sted, er tømt for børnenes kendte legetøj og i stedet fyldt med nye "legeremedier" i form af papkasser, tørklæder, puder og andet

"Hvad er det vigtigste, vi kan give børnene med på deres vej ud i livet?"

Spørgsmålet stiller jeg i egenskab af projektleder på det første møde i Daginstitutionen Filosoffen, hvor institutionens ledelse, medarbejdere samt to undervisere fra VIA University Holstebro er samlet for at udvikle det forestående projekt.

Projektgruppen er ret hurtigt enige om svaret: Vores kerneopgave er at udvikle etisk tænkende og reflekterende medborgere, som er kreative, nysgerrige og som har mod til at handle i fællesskabet og i eget liv.

Men hvordan gør man det med børn i vuggestuen i alderen fra 8 måneder til 2½ år, som endnu ikke har et veludviklet verbalt sprog? – For at kunne svare tager vi udgangspunkt i begrebet 'filosofisk omsorg', som er udviklet af filosof Christian Bundgaard Svendsen. Begrebet må forstås som: *"en opmærksomhed på de værdier og livsforståelser, som vi lever efter som mennesker."*

Rummet er tømt for kendt legetøj og de voksne er sagte, bruger få ord, har øjenkontakt

Med filosofisk omsorg som tænke- og handlemåde vil vi både undersøge, hvordan vi kan udvikle børnenes kreativitet, nysgerrighed, oplevelse af medbestemmelse samt lyst til at udforske verden, både alene og i samspil med andre samt hvordan medarbejderne kan opdage og få indsigt i børnenes tænkemåder, værdier og livsforståelser gennem leg og kropslige

bevægelser. For at skabe et rum, hvor dette er muligt, udvikler medarbejderne nye legeaktiviteter, hvor de inviterer børnene til, på eget initiativ, at udforske mulighederne og udvikle legen.

Projektet bliver bygget op omkring den pædagogiske metode *aktionslæring*. Her udvikler og gennemfører medarbejderne tre afprøvninger af nye tilgange og legeaktiviteter med børnene. Imellem afprøvnin-
gerne mødes projektgruppen tre gange og på baggrund af videooptagelser og erfaringer, reflekterer de over, hvad der viser sig i aktiviteterne.

Rummet, hvor legeaktiviteterne finder sted, er tømt for børnenes kendte legetøj og i stedet fyldt med nye "legeremedier" i form af papkasser, tørklæder, puder, og andet. Første gang børnene kommer ind i rummet, kigger de sig omkring. Nogle børn går straks i gang med at lege, andre er mere tilbageholdende og har brug for først at sidde hos en voksen og iagttage. I anden og tredje runde af aktiviteterne er flere børn mere initiativrige fra start og hurtigt fordybt i legen.

Ikke kun rummet er ændret, men også medarbejderne forholder sig anderledes end de plejer. De udtrykker sig med sagte stemmer, få ord, øjenkontakt, og med et tydeligt kropssprog inviterer de børnene til leg. Der er ingen forudbestemt agenda for, hvad der skal ske i rummet eller en plan for, hvad og hvordan børnene skal lære "det rigtige" – kun rammerne er sat.

Det viser sig, at denne invitation fra medarbejderne gør, at børnene selv tager initiativ til at udforske og undersøge, hvad "legetøjet" kan bruges til. De voksne indgår i legen sammen med børnene med nærvær, opmærksomhed og åbenhed, og "går med", når børnene kommer med nye idéer og udviser medbestemmelse omkring, hvad der er vigtigt for dem.

Af Mette Køhlert, pædagog og cand. mag. i anvendt filosofi. Arbejder i ReConnect-mk.dk med undrensbårne udviklingsprocesser

*Den gode stemning
er genopbygget
imellem dem, da
pigen smiler*

Et eksempel på at kroppen taler sit tydelige sprog er, hvor et barn sidder på den voksnes ben. Barnet har været i rummet, været iagttagende og set lidt betuttet ud, men ikke været aktivt deltagende i legen. Anna (den voksne) og pigen, som ikke har et verbalt sprog, interagerer med øjenkontakt og små bevægelser.

Langsomt i interaktionen begynder pigen at smile, hun læner sig frem mod Anna, som gør det samme. Men dette er for meget for pigen, der straks, i en lille bevægelse, trækker sig tilbage og igen ser betuttet ud. Anna trækker sig også tilbage

og den gode stemning er genopbygget imellem dem, da pigen smiler. Anna og pigen fortsætter interaktionen gennem øjnene og kroppen. Lidt senere er det ok for pigen, at Anna rejser sig en smule igen. De udvikler sammen en leg med papstykket som omdrejningspunkt.

I dette lille eksempel er det tydeligt for Anna i situationen, og for projektgruppen, da vi efterfølgende ser videooptagelserne, at pigen reagerer på baggrund af egne værdier samt sin kropslige forståelse af, hvad der er ok og ikke ok for hende. Det tyder altså på, at pigen,

og børn generelt, som bliver mødt med denne åbenhed og accept fra den voksne, opbygger og tør udvise en selvfølelse og selvforståelse af, at denne gerne må være i verden, handle og agere, som det menneske det er.

Vi opdager, at langsommelighed, nærvær og at tune ind på barnets "frekvens" understøtter barnets mod til at handle, udforske og udfolde sig kreativt

I projektet oplever medarbejderne, at filosofisk omsorg er dialogen om tilstedeværelse i verden. De opdager i legeaktiviteterne, at langsommelighed, nærvær og at tune ind på barnets "frekvens" – både kropsligt og verbalt – understøtter børnenes mod til at handle, udforske og udfolde sig kreativt.

At møde børnene med ligeværd og respekt for deres værdier og livsforståelser gør, at børnene, også de stille og iagttagende børn, i deres eget tempo, indtræder i legen samt tager initiativ og bidrager til legens udvikling. I legeaktiviteterne oplever medarbejderne, at børnene er tilstede i verden, som de mennesker de er. Her tændes lysten og initiativet, og alle børnene træder ind i legens læring og bliver aktivt handlende i eget liv, når rammerne er klare, trygge og imødekomende for dem.

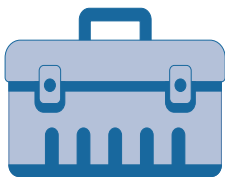
Medarbejderne bliver undervejs i projektet opmærksomme på, at for at muliggøre deres nærvær og at "gå med" på børnenes idéer, er de nødt til selv at stille sig åbne og nysgerrige overfor både egne og hinandens tænkemåder og logikker. For hvordan kan vi ellers lære og udvikle børnene til etisk tænkende og reflekterende mennesker, som har mod til at handle og udvikle verden i fællesskabets ånd? Vi er nødt til vise børnene vejen, som vi gerne vil have dem til at gå.

Refleksionsrummene er projektgruppens "øvebane", hvor vi sammen praktiserer den filosofisk undrende og reflekterende dialog. Vi tager udgangspunkt i nogle af de fænomener, som viser sig i legeaktiviteterne: *omsorg, mod og tid*. Her bliver for eksempel spurgt: "hvad er mod?", "hvad vil det sige at være modig?" eller "hvad er forskellen på omsorg set med et psykologisk og filosofisk blik?"

Øverst: Langsommelighed - nærvær - tune sig ind på barnets 'frekvens' ...

Nederst: ... understøtter børnenes mod til at handle, udforske og udfolde sig kreativt

Værktøjskassen

Korte spørgsmål til refleksion:

1. Hvad ville der mest sandsynlig ske, hvis I lavede det samme eksperiment i en daginstitution nær ved jer?

2. "Pædagogisk langsomhed" – giver det mening for jer? Begrebet optræder cirka midt i artiklen.

3. "Børnene bliver aktivt handlende i eget liv". Ville dét være en gyldig beskrivelse af den pædagogik, du og I er med til at praktisere og som eksemplificeres i artiklen?

De voksne må 'nedsænke sig i nærværet og indgå i børnenes leg'

Medarbejderne fortæller også, at der i institutionen er en selvfortælling om, at de altid har travlt i dagligdagen. Men legeaktiviteterne har nu givet dem nye indsigter omkring denne fortælling. Som en pædagog formulerer det: *"Det handler ikke om tid, men om at den voksne i et øjeblik nedsænker sig i nærværet og indgår i børnenes leg. Det er langt mere værdifuldt end at vi hele tiden er foran"*. Efter projektets afslutning har ledelsen og medarbejderne arbejdet med deres organiseringer og strukturer i praksis, for dermed højne fagligheden og kommunikationen i praksis.

Dette er et forholdsvist kort projekt, hvor tidsperspektivet desværre ikke rummer et dybdegående verificerbart resultat. Derfor kan vi ikke med sikkerhed sige, at når børn møder nærvær og langsomhed, så bliver de kreative, nysgerrige og åbne for læring, eller at ligeværdighed fører til initiativ og mere medbestemmelse i børnenes eget liv.

Men man kan sige, at projektets erfaringer indikerer, at hvis vi ønsker at under-

støtte børnene til at blive etisk tænken- de og reflekterende medborgere, som har mod til at handle i fællesskabet og i eget liv, så er vi nødt til også at have fokus på vores egne handle- og tænkemåder, fra børnene starter i vuggestue.

Derfor kunne det være interessant, gennem aktionslæring, filosofisk omsorg samt værdi- og effektmålinger (i bred forstand), at undersøge de strukturer, organiseringer samt grundantagelser, værdier og forståelser, som ligger til grund for de faglige tænkemåder og handlinger i praksis, og som det pædagogiske felt er båret af. Projektet indikerer, at når man går dette spadestik dybere, kan det blive muligt at belyse og undersøge, om vores handlinger egentlig fremmer målet i den pædagogiske kerneopgave eller om udvikling af nutidens og fremtidens medborgere og fællesskaber kalder på noget andet.

Mail: mette@reconnect-mk.dk
www: <https://reconnect-mk.dk>
Tlf. 28964538

Projektet er støttet økonomisk af Færch Fonden, VIA University College, Holstebro Kommune og ReConnect.